

เรื่องเล่าพระราชพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560

ความทรงจำที่งดงาม...

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นานนัก ระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรกำลังพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นนั้น พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานกรรมการราษฎร ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลถวายรายงาน และขอพระราชทาน คำปรึกษาจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

“ทรงรับสั่งว่าพอพระราชหฤทัยและทรงแนะนำว่า การประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น เป็นของสำคัญ ควรมิพิธีรีตอง ได้โปรดเกล้าฯ ให้โทรหลวงหาฤกษ์ไว้แล้ว 3 ฤกษ์ด้วยกัน คือ วันที่ 1 ธันวาคม หรือ วันที่ 10 ธันวาคม หรือกลางเดือนมกราคม แต่ทรงเห็นว่าวันที่ 10 ธันวาคมเหมาะสม จะได้กำหนดพิธี จึงขอให้รับพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนกำหนดสัก 10 วัน เพราะจะต้องเขียนลงสมุดไทย 3 เล่ม อีกด้วย”

...และนี่คือที่มาของการพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ และการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมุดไทย

พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญเคยมีมาแล้วทั้งสิ้น 4 ครั้ง

- ◆ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งหนึ่ง
- ◆ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ครั้งหนึ่ง และ
- ◆ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อีกสองครั้ง ในคราวพระราชทานรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2495 และในคราวพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511

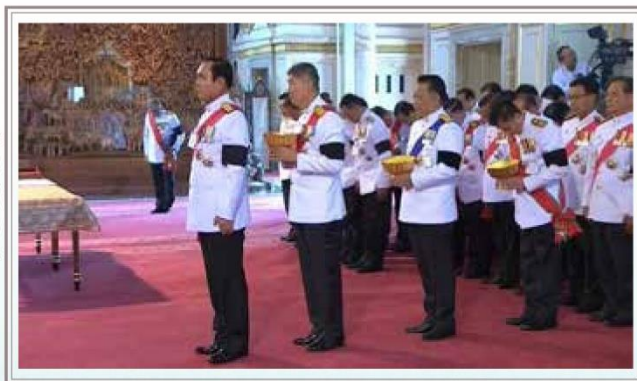
เป็นธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติว่าสถานที่ประกอบพระราชพิธีทุกครั้งดังกล่าวกระทำ ณ ท้องพระโรง ชั้นบน พระที่นั่งอนันตสมาคม ขณะที่ผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ต่างแต่งกายด้วยเครื่องแบบเต็มยศ สายสะพาย นพรัตน์ราชวราภรณ์ หรือสายสะพายชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน หรือแต่งกายโดยอนุโลมสุภาพนิยม ยืนเฝ้ารับเสด็จตามตำแหน่ง

ในพระราชพิธี แบ่งออกเป็นสองขั้นตอนใหญ่ ๆ กล่าวคือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญขึ้นตอนหนึ่ง และการพระราชทานรัฐธรรมนูญอีกขั้นตอนหนึ่ง ทั้งนี้ จะมีหมายกำหนดการออกมา ซึ่งอาจจะมีขั้นตอนรายละเอียดแตกต่างกันไปตามยุคสมัย

ในระหว่างที่นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยอยู่นั้น ผมได้รับการติดต่อจากหน่วยงานหนึ่งเพื่อให้ถ่ายทอดเรื่องราวความงดงามของพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในอดีต ผ่านไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงแบบแผน และกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ส่วนจะไปดำเนินการอย่างไรได้นั้น ก็แล้วแต่หน้าที่ความรับผิดชอบ จนกระทั่งที่สุดวันที่ 3 เมษายน 2560 จึงมีหมายกำหนดการพระราชพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยกำหนดให้มีขึ้นในวันพฤหัสบดี ที่ 6 เมษายน 2560

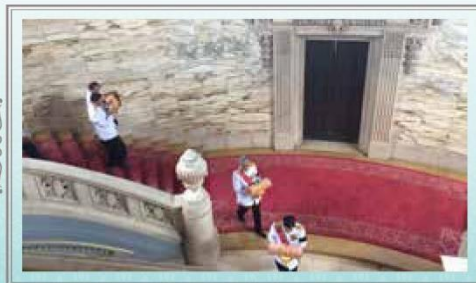
การที่บ้านเมืองห่างเหินพระราชพิธีดังกล่าวมาเป็นนาน บุคคลที่รอบรู้และเคยดำเนินงานก็ร่อยหรอลงทุกวัน จึงต้องมีการซักซ้อมความเข้าใจ เพื่อให้การพระราชพิธีนี้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นงดงามอยู่ในความทรงจำตลอดไป จึงนัดหมายเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหลัก ประกอบด้วย สำนักพระราชพิธี สำนักพระราชวัง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายต่าง ๆ และตำแหน่งหน้าที่ ทำความเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งมอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบ

ก่อนหน้านั้น ยังไม่มีองค์กรอสิระมากมายอย่างทุกวันนี้ การกำหนดตำแหน่งเฝ้าฯ จึงไม่ยุ่งยาก แต่เมื่อมีองค์กรต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย องค์กรใดอยู่ตำแหน่งเฝ้าฯ ตรงไหนใครก่อน หลัง เรียงลำดับอย่างไร ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่ยุ่งยากทั้งสิ้น อีกทั้งคณะทูตานุทูตที่ถือเป็นตัวแทนของแต่ละประเทศ ก็ยังไม่มีจำนวนมากเหมือนทุกวันนี้ จึงได้เชิญอธิบดีกรมพิธีการทูตเข้าร่วมซักซ้อมความเข้าใจด้วย และได้จัดให้กลุ่มคณะทูตซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดยืนเฝ้าฯ ท้องพระโรงมุขทักษิณ (เบื้องขวาพระหัตถ์) ส่วนด้านหน้าจัดเป็นเจ็ดแถวไล่เรียงไปตั้งแต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ศาล องค์กรอสิระ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ส่วนองคมนตรีและพระบรมวงศานุวงศ์ เฝ้าฯ อยู่ในพระวิสุทธ

พวกเราใช้เวลาซักซ้อมความเข้าใจกันสองครั้งในสองวัน ผมตอบคำถามแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่องเวลาพระราชพิธีจากเบื้องต้นถึงเบื้องปลายว่าใช้เวลาเท่าไร ซึ่งก็เป็นเรื่องยากพอสมควร เพราะแต่ละครั้งมีขั้นตอนที่ต่างกัน และการอ่านพระราชปรารภที่มุ่งหมายเจตนารมณ์ก็มีความยาวต่างกัน และในอดีตนั้นมีขั้นตอนทั้งประกาศใช้ซึ่งก็คือทรงลงพระปรมาภิไธย และมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และขั้นตอนพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประธานสภาผู้แทนราษฎร (หรือสภาอื่นที่ทำหน้าที่รัฐสภา) ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย อีกทั้งท้ายพระราชพิธี ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้อ่านสนองพระราชปรารภด้วย จึงใช้เวลามาก แต่ครั้งนี้ พิจารณาจากหมายกำหนดการแล้ว ผมลองทบทวนขั้นตอนแล้วคิดว่าประมาณสี่สิบนาที

เมื่อถึงวันพระราชพิธี กำหนดให้ทุกคนที่มีตำแหน่งเผ่าฯ แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ไว้ทุกข์ สายสะพาย นพรัตนราชวราภรณ์ หรือสายสะพายชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน ไปถึงพระที่นั่งอนันตสมาคมก่อนหนึ่งชั่วโมง เพื่อซ้อมจริง และก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี เพราะทั้ง 194 คน ต่างมีความคิดร่วมกันคือเป็นเกียรติยศ ที่จะสืบสานพระราชพิธีอันงดงามนี้ เป็นเกียรติยศที่จะร่วมอยู่ในเหตุการณ์สำคัญของชาติ และของรัชกาลปัจจุบัน และเมื่อถึงเวลาสืบห่านาฬิกา ทิวทั้งท้องพระโรงต่างเงียบสนิท ได้ยินเพียงลมหายใจ ขณะที่จิตของคนต่าง จดจ่อแต่เบื้องหน้าที่มีพระวิสูตรปิดกัน เสียงวงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีจากหน้าพระที่นั่ง อนันตสมาคม ผ่านเข้ามา สักครู่ได้ยินเสียงร่ำร้องจากมหาดเล็ก ขณะที่ชาวมานไชพระวิสูตรเคลื่อนไปอย่างช้า ๆ ชาวพนักงานประโคมกระทั่งแตรมโหระทึก ภาพประวัติศาสตร์ที่อยู่เบื้องหน้าของทุกคน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยืนรับความเคารพหน้าพระราชอาสน์ ซึ่งประทับหน้าพระที่นั่งมุขมณฑลกาญจนสิงหาสน์ภายใต้ฉัตรพญาลมมหาเศวตฉัตร แวดล้อมด้วยเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศ

ขณะนั้น เชื่อเหลือเกินว่าหัวใจของหลายคนเต้นแรงกว่ามโหระทึกเป็นแน่ เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว ราชเลขานุการในพระองค์เชิญรัฐอรรถมนูญฉบับสมุดไทยขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ทีละฉบับ เมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว พระราชทานให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรื มอบให้พลเอก วิลาศ อรุณศรี เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เชิญรัฐอรรถมนูญ ไปยังโถงหน้ามหาสมาคมเพื่อให้เจ้าพนักงานอาลักษณ์ ประทับพระราชลัญจกรไอยจาวต (องค์ใหญ่) หงสพิมาน มหาโองการ และพระราชลัญจกรประจำรัชกาล

ขั้นตอนนี้ ต้องใช้เวลาพอสมควรเพราะต้องอาศัยประสพการณ์ ประณีตบรรจง มิให้ผิดเพี้ยนตำแหน่ง ประทับพระราชลัญจกร อีกทั้งกระดาศไฮเวทที่นำมาทำเป็นสมุดไทยมีความหนาและซิมหมักง่าย จึงต้องเตรียม กระดาศไฮขนาดเท่าสมุดไทยมาปิดคั่นเมื่อพับจะได้ไม่เลอะหนาบาน จากนั้นเจ้าหน้าที่เชิญรัฐอรรถมนูญไปประดิษฐาน บนพานทองเหนือเสาบัวหน้ามหาสมาคม โดยฉบับต้นประดิษฐานเสาบัวกลาง และฉบับประดิษฐานเสาบัว ซ้ายและขวา

เบื้องปลายพระราชพิธี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาสาสมัครอ่านกระแสพระราชปรารภประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อจบแล้ว ข้าราชการประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ครุฑยาค์ ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ วงดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ยิงปืนใหญ่ฝ่ายละ 21 นัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แจ่งให้วัดวาอารามทั่วพระราชอาณาจักร ย่าระฆังและกลองฉลองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

เมื่อเสียงปืนใหญ่จากกองทัพบกที่ก๊กก้องกัมปนาท แผ่สะท้านไปทั่วบริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม ผู้คนเสียงหลง มหาเด็กรักกรุง ชาวบ้านปิดพระวิสูตร ชาวพนักงานประโคมกระทั่งแตรมโหรีตะกั้ว วงดุริยางค์ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี อันเป็นสัญญาณบอกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับ

พระราชพิธีอันงดงามนี้ใช้เวลาสี่สัปดาห์. ตามที่นำเรียนไปในวันชักซ้อมความเข้าใจก่อนพระราชพิธี ผู้มีตำแหน่งเผ่ายังคงอยู่ที่เดิมด้วยอาการสงบ และเพื่อความเรียบร้อยในการออกจากท้องพระโรง คณะทูต 63 ประเทศ จะลงมาเป็นคณะแรกตามลำดับประเทศ เพื่อขึ้นรถที่เจ้าหน้าที่จะปล่อยออกมาตามลำดับ ผ่านอุโมงค์หน้าบันไดทางขึ้น เพื่อไปออกประตูทูต (ตรงข้ามสนามเสือป่า) แล้วจึงตามไล่เรียงกันไป

ตรงนี้เองที่แม้ว่าจะไกลาหลออยู่บ้าง แต่..ทุกอย่างก็จบลงได้โดยง่าย เพราะทุกคนต่างก็ต้องการเห็นความสวยงามสง่างามของพระราชพิธี เพราะเป็นการร่วมอยู่ในพระราชพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญครั้งแรกของทุกคน

บันทึก / คำบอกเล่าจากผู้เข้าร่วมพระราชพิธีฯ : สุเทพ เอี่ยมคง
วิทยากรเชี่ยวชาญ สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร